

3. Terčeljeva pot na Kovk 2013

NAJ BOMO
NAROD
JEZUSOV

FILIP TERČELJ
1892 - 1946

3. Terčeljeva pot na Kovk 2013

15. 6. 2013

Molitev za povečanje g. Filipa Terčelja	2
Beseda postulatorja: Terčelj - bil je tam, kjer so ga potrebovali.....	3
Molitvena ura: Nevidno Božje Srce, vodi svet.....	5
Beseda vicepostulatorja: Terčeljeva pot ob 1700-letnici milanskega edikta	14
Beseda Terčelja: Gorjani.....	20

Molitev za povečanje g. Filipa Terčelja

Vsemogočni Bog, zahvaljujemo se ti za življenje Filipa Terčelja, ki si je kot duhovnik v moči vere prizadeval za krščansko vzgojo, socialno zavest in narodno kulturo. Povečaj ga, da bo pred vesoljno Cerkvijo prištet med svetnike.

Na priprošnjo Filipa Terčelja nam pomagaj, da si bomo na vseh področjih življenja zavzeto prizadevali za skupno dobro in bomo po njegovem zgledu tudi v težkih trenutkih zvesti evangeliju.

Prosimo te za pravičnost, odpuščanje, spravo in mir v našem narodu. Naš odnos do pripadnikov drugih narodov, kultur in verstev naj temelji na spoštovanju in ljubezni.

Poživi nam vero, nebeški Gospod,
obvaruj nas greha, obvaruj zablod.

Naj bomo narod Jezusov.

Vodi nas v nebeški raj,

kjer bomo srečni vekomaj.

3. TERČELJEVA POT NA KOVK

Sobota, 15. 6. 2013, na Taloški domačiji, Kovk 19

Pohodi iz smeri:

- Šturje (izpred Terčeljevega spomenika) ob 9.00,
- Lokavec (izpred cerkve) ob 9.00,
- Skrilje (izpred dvorca Favetti) ob 7.30,
- Budanje (od športnega parka Ravne) ob 9.00,
- Col (s parkirišča za cerkvijo) ob 9.30,
- Otlica (izpred cerkve) ob 10.00,
- Zadlog ob 8.00.

Konjeniki krenejo izpred lovske kočice Budanje ob 9.00.

Zbiranje na gozdni jasi "Pod ta novo potjo", ki leži na Taloški domačiji (Kovk 19, 5273 Col).

Ob 11.00 uri - **molitvena ura** "Nevidno Božje srce, vodi svet!"

Ob 12.00 uri - **sveta maša**, somaševanje vodi
prof. dr. Janez Juhant.

Sledi druženje.

Sodelujejo:

- Taloška domačija
- Konjensko društvo sv. Štefana Vipavska dolina
- gasilci Prostovoljnega gasilskega društva Col
- RK Ajdovščina
- gorski reševalci Planinskega društva Ajdovščina
- skavti stega Ajdovščina-Šturje
- župnija Budanje
- Društvo prijateljev poti sv. Jakoba
- Folklorno društvo Vipava
- Prenova v Duhu Vipavske dekanije
- Društvo kmečkih žena Predmeja
- pritrkovalci Lokavec.

Beseda postulatorja: Bil je tam, kjer so ga potrebovali

Filip Terčelj pravzaprav ni bil svetnik po »kopitu« svetnikov, kot so navadno predstavljeni v martirologiju. Ni živel naučene duhovnosti, ki bi mu kratila svobodo in čustva ter ga naredila za krepostnega robota. Tako so Terčelja dojemali tudi ljudje vse od njegovih kaplanskih let v Škofji Loki, med študijem v Nemčiji, zlasti pa zaradi neutrudnega dela v času italijanske zasedbe na Primorskem.

Filip Terčelj se je rodil leta 1892 v Grivčah na Vipavskem. Kot duhovnik na Primorskem je vse sile vpregel v delo za narod in vero - ustanovil je mnoga izobraževalna društva, prirejal tečaje, spodbujal kulturno dejavnost, izdajal revijo Naš čolnič, pisal prozo in poezijo. Zelo posrečeno je povezal kulturno in socialno delo s temeljitim duhovnim oblikovanjem in narodnostno pripadnostjo. Fašistom vse to ni bilo všeč, zato so ga najprej zaprli in potem izgnali na jug Italije. V zaporu je zelo veliko pretrpel, ob vrnitvi iz izgnanstva pa ni mogel več dobiti mesta, kjer bi lahko opravljal svoje duhovniško poslanstvo. Nazadnje se je moral umakniti čez takratno mejo v Ljubljano, kjer je poučeval na sedanji poljanski gimnaziji in skrbel za duhovno oskrbo psihiatričnih bolnikov. Tudi tu je okoli sebe kmalu zbral skupino mladih. Terčelj, avtor pesmi *O srečni dom nad zvezdami*, je bil po značaju mehka, pesniška duša, vendar sta ga vera in duhovnost okrepila za živo ljubezen in razdajanje. V sebi je spletel povezavo: Bog, človek, čas in križ kot vstopno mesto. Nanj je pritiskalo mnogo hudega - najprej teža našega tlačenege ljudstva pod Italijo, nato še idejne zdrahe v Ljubljani. Čeprav je malokdo v tistem času znal živeti brez notranjega in zunanjega nasilja, je Terčelj to zmož, ker mu je bil bolj pomemben človek kot moč nasilnih ideologij. Nič mu ni bilo nepomembno, postransko, nikogar ni podcenjeval, znal se je odločno postaviti za tlačene ljudi in njihovo pravico. Svoje težave in težave ranjenega naroda je povezoval s Kristusovo žrtvijo in njegovim odpuščanjem. Ko se je začela druga svetovna vojna, je bil ponovno zaprt: najprej je bil tri mesece v italijanskih zaporih, po osvoboditvi pa ga je v zapor poslala še nova komunistična oblast. To je bil zanj najhujši udarec, saj so ga tokrat zaprli Slovenci. Ko so ga izpustili, se je znašel v popolni temi. Bolan in duševno pobit ni vedel, kam naj gre. Zopet mu niso pustili, da bi se vrnil v Italijo med svoje rojake. Na povabilo župnika Krašnje se je za božične praznike odpravil v hribovski vasi Sorica in Davča na nekdanji meji z Italijo. Po praznikih so Terčelja in Krašnjo ujeli partizanski aktivisti, ju zasliševali in umorili. Čeprav do danes še niso razvozlane vse podrobnosti tega prijetja in odgovornosti zanj, je očitno, da se je to zgodilo iz sovraštva do vere in duhovništva. Domačini vedo povedati,

da sta v tem času oba molila in svojo prihodnjo smrt izročila v dar za novo življenje. Po vojni so ju prekopali na pokopališče v Davči. Terčeljeva življenjska pot izraža moč krščanskega življenja v prevratnih letih prve polovice prejšnjega stoletja. Izraža oglejsko in marijansko duhovnost nekdanjih misijonarjev, ki ni vezala vere s politično ideologijo. Pristno evharistično pobožnost, ki pomirja strasti in daje moč za žive korake ljubezni. Občuteno bogastvo liturgije in cerkvenega leta. Ta duhovna izkušnja se prepleta s sorodno izkušnjo, ki so jo v ruskem narodu poimenovali Sveta Sofija. Terčelj je bil dejavno navzoč pri iskanju sinteze na vseh področjih življenja. Ni se postavljajl v ospredje, znal pa je biti tam, kjer so ga resnično potrebovali. Ob krizi, ki pritiska z vseh strani, so velikega pomena taka svetniška pričevanja. »Ob Terčelju se moremo naučiti iznajdljive solidarnosti in povezanosti, kliče nas k dejavni povezavi vere z narodom in kulturo, da bi se prečistili v svoji narodni in verski istovetnosti in šli pogumno naprej v nove čase.«

Postulator dr. Primož Krečič, Obrazi vere – šmarnice 2013

Molitvena ura: Nevidno Božje Srce, vodi svet

I.

1. Gospod, Tvoje kraljestvo je večno in vesoljno.
2. Je kraljestvo resnice in življenja.
 1. Je kraljestvo svetosti in milosti.
 2. Je kraljestvo pravičnosti in odpuščanja.
 1. Je kraljestvo miru in ljubezni.
2. Tebi slava in moč vekomaj!
 1. Med nami si neviden, to pa ne pomeni, da si abstrakten, odsoten, ali da te ni.
 2. Si realen! Si prisoten. Si.
 1. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

II.

1. Kakšna je družba, v kateri živimo? Kakšni so naši medsebojni odnosi?
2. Kateri so naši izzivi? Si res zastavljamo prava vprašanja?
 1. Ali pa si domišljamo, da smo zelo pametni in imamo vse odgovore že pripravljene ter ne potrebujemo niti drugih niti Tebe?
 2. Ne potrebujemo niti Svetega Duha, ker mislimo, da že vse vemo?
 1. Se sploh trudimo, da bi razumeli resničnost, v kateri se nahajamo?
 2. Najhujše, kar se nam lahko zgodi, je, da mislimo, da že vse vemo, v resnici pa vidimo le svoj mali svet.

1. Resnični izziv za nas je vprašanje celote, to, da imamo odprte oči tudi za druge.
2. Farizeji so izpolnjevali črko postave veliko bolj natančno kot cestnarji, toda pri stvari niso bili s srcem, pozabili so na celoto.
1. Smisel lahko dojemamo le, če si prizadevamo za odkrivanje celote: za odnose s Teboj, z bližnjimi, s seboj, pa tudi s Tvojim stvarstvom – z naravo.
2. Pogosto smo naveličani in brez volje. V nas je občutek, da naše življenje teče v prazno. Nismo več ustvarjalni in veseli.
1. Ne razločujemo več med dobrim in zlom in se sprašujemo, če je tovrstno razločevanje sploh možno.
2. Ti si nam dal razum in svobodno voljo, da presojamo znamenja časa in nanje odgovarjamo. Problem ni v tem, da nimamo razuma.
1. Vsakdo izmed nas ima sposobnost presojanja, tudi presojanja družbene situacije in družbenih problemov.
2. Zakaj smo tako neodločni? Zakaj nas je strah? Zakaj se čutimo izigrani?
1. Gospod, pomagaj nam, da bomo upoštevali celoto, da bomo sprejemali izzive, ki nam omogočajo naše dozorevanje in osebno rast, pa tudi rast Božjega ljudstva.
2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

III.

1. Jezus, zakaj si prišel na svet?
2. Izkušnja nam pravi, da nisi prišel odpraviti našega napora, preizkušenj, dela, težav in težkih okoliščin, v katerih živimo.
1. Hočeš, da v okoliščinah, ki so nam dane, odkrivamo in okušamo svojo svobodo, se usposabljammo za presojanje okoliščin in iskanje rešitev.
2. Učlovečil si se in vstopil v naš položaj.
1. Kličeš nas v tistih okoliščinah, v katerih se nahajamo. Našemu življenju daješ smisel.
2. Pomagaš nam, da se osvobajamo. Omogočaš nam, da postajamo novi ljudje, z novim pogledom na svet.
1. Nisi prišel zato, da bi namesto nas opravil delo, ki je zaupano prav nam, in nam tako prihranil napore.
2. Nisi zaščitniška mama ali popustljivi oče.
1. Kličeš nas v resnične odnose. Ne želiš, da bi bili prilagodljivci in lutke, temveč nas izzivaš, da postanemo odgovorni in svobodni ljudje.
2. Pomagaš nam, da postanemo ljudje, ki bodo zrelo presojali položaj in sprejemali odločitve.

1. Razum in svoboda sta Tvoja neprecenljiva darova. V uporabi tvojih darov, v trgovanju s talenti, ki nam jih daješ, je smisel našega bivanja.
2. Kaj je naloga staršev, voditeljev Cerkev in voditeljev države? Kakšen je zrel odnos staršev do otrok? Kdaj so naša občestva res zrele krščanske skupnosti? Kakšen je pravi odnos med posameznikom in skupnostjo?
 1. Če Ti, Gospod, nisi rešil vseh problemov, pomeni, da jih tudi mi ne bomo.
 2. Naloga staršev ni, da bi vse naredili namesto svojih otrok. To bi bilo za otroke celo pogubno.
 1. Naloga voditeljev Cerkev ni, da sami rešujejo vse probleme tega sveta. Za to so odgovorni tudi voditelji narodov, politiki, za to smo soodgovorni vsi kristjani, vsi državljani.
 2. Idealni recepti so neučinkoviti, saj ne vključujejo svobodne odločitve in iskanja vsakega posameznika.
 1. Si prizadevamo za oblikovanje takega človeka, ki se bo lahko soočil z družbeno, politično, kulturno in gospodarsko situacijo, v kateri živi?
 2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

IV.

1. Nekdo iz množice mu je rekel: *»Učitelj, reci mojemu bratu, naj deli dediščino z menoj.«* On pa mu je dejal: *»Človek, kdo me je postavil za sodnika ali delivca nad vaju?«*¹
2. In rekel jim je: *»Pazite in varujte se vsake pohlepnosti, kajti življenje nikogar ni v obilju iz njegovega premoženja.«*²
 1. Tudi mi smo v skušnjavi zahtevati od Tebe, da namesto nas samih rešuješ naše probleme in spore.
 2. Pomagaj nam doumeti, da smo za reševanje določenih konfliktov odgovorni sami.
 1. Ali bi bila tvoja pomoč, ki bi nadomestila naš napor, učinkovita? Bi na tak način rešili spore?
 2. Ali bi se politični problemi in konflikti končali, če bi Cerkev dala jasno navodilo, katero stranko voliti na volitvah?
 1. To ne pomeni, da je Tebi vseeno in da te naše soočanje z resničnostjo ne zanima.
 2. Daješ nam pogum in moč. Daješ nam smernice: *»Pazite in varujte se vsake pohlepnosti, kajti življenje nikogar ni v obilju iz njegovega premoženja.«*³

¹ Prim. Priliko o nespametnem bogatašu Lk 12,13–21.

² Prim. Priliko o nespametnem bogatašu Lk 12,13–21.

³ Prim. Priliko o nespametnem bogatašu Lk 12,13–21.

1. Če želimo rešiti določena vprašanja, za katera smo odgovorni kot posamezniki pa tudi kot skupnost, ne smemo zahtevati, da jih boš rešil Ti, da jih bodo rešili papež, škof ali predsednik države.
2. Kristus, Ti nisi prišel na svet rešit vseh problemov v zvezi s pravičnostjo.
 1. Spodbujaš nas in nam daješ moč, da spremenimo svoja srca.
 2. Mar ni to nezadostno in premalo konkretno? – Mi bi radi, da nam daš magično formulo ali čarobno palico. Zakaj si tako neizprosen?
1. Katere so drže, ki nam bodo omogočile soočiti se s socialnimi vprašanji?
2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

V.

1. Moje osebne odgovornosti ne morejo nadomestiti določena »organizacija«, običaji, moralni nauk Cerkve ali odločitve, ki so jih sprejeli drugi.
2. Odnos med »jaz« in »mi« ne oslabi »jaza«, temveč zahteva našo odgovornost.
 1. Ali naša skupnost še odgovarja na resnične potrebe posameznikov? Ali pa si, ko smo skupaj, le lažemo?
 2. Skupnost je pomembna. Toda, kakšna skupnost? Vrednoto skupnosti so poudarjale tudi različne ideologije! Mnoge skupnosti so zagrešile težke zločine, se izpridile in končno tudi propadle.
 1. Je v naših krščanskih skupnostih še prisotno življenje po evangeliju? *»Toda ali bo Sin človekov, ko pride, našel vero na zemlji?«*⁴
 2. Ali kristjani oblikujemo kulturo našega časa ali pa smo se predali prevladujoči poganski miselnosti?
 1. Imamo izkušnjo žive vere? Če nam vera ne pomaga pri odgovorih na življenjske izzive, potem nima smisla in je naše življenje shizofreno.
 2. Znamo sprejemati bolezen in smrt? Kako se soočamo z brezposelnostjo in osebnimi problemi? Vzgajamo mlade za politiko?
 1. Zgled nam je sv. Ambrož (339–397), ki je bil svoboden. Zoperstavil se je tudi cesarju Teodoziju I. (346–395) in ga izzval h krščanskemu življenju in krščanskemu načinu vladanja.
 2. Človeška oblast in moč, lastna kariera ter izpolnitev lastnih načrtov so za človekovo dušo premajhni izzivi. Le-ti človekove duše ne morejo zadovoljiti in izpolniti v globino.
 1. Pogosto smo kristjani kot drugi ljudje. Ko nam gredo stvari dobro, smo evforični, ko nastopi kriza, smo obupani.

⁴Lk 18,8.

2. Smo sol zemlje in luč sveta?⁵ Če smo kristjani le nekakšna politična skupina, ki si prizadeva za moč v družbi, Te ne razumemo.
1. Gospod, kaj nam predlagaš ti? Kaj je pravi smisel življenja? Kaj nam obljubljaš?
2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

VI.

1. Kaj pomeni biti zares človek?
2. Vsak človek je ustvarjen po Božji podobi.
 1. Našega dostojanstva ne morejo uničiti revščina, bolezen, sovraštvo bližnjih, niti naš greh.
 2. Vsak človek je vreden veliko več kot celotno veselje.
 1. Smo Božje podobe. To ni odvisno od kraja rojstva ali od pripadnosti določeni rasi, narodu, veri, socialnemu razredu ali politični stranki.
 2. Danes je veliko revežev ne le zaradi lenobe, temveč tudi zaradi krivičnih družbenih struktur.
 1. Kako zgraditi nov svetovni red? Kateri so smerokazi?
 2. Pravičnost je tudi prizadevanje za spremembo krivičnih družbenih struktur.
 1. Karitativno delo in naša darežljivost ne moreta nadomestiti prizadevanja za pravične strukture.
 2. Ljubezen – karitas se razodeva v pravičnosti, v pravičnih strukturah.
 1. Kako pomagati ljudem, da bodo živeli polno in srečno življenje?
 2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

VII.

1. Spoznavamo, da smo svobodni in srečni, ko naš odnos z Bogom in bližnjimi poraja življenje, red, mir in pravičnost.
2. Naša svoboda se ne začne s svobodnim trgom in z neodvisnimi mediji, temveč z upoštevanjem revnih in z zavzemanjem za šibke in nemočne.
 1. Gospod, Ti ščitiš sirote, vdove in tujce.
 2. Če ne ljubimo človeka v stiski, ne ljubimo Tebe.
 1. Ne potrebujemo le Tebe, potrebujemo tudi drug drugega: brez izkustva ljubezni in prijateljstva smo obsojeni na hiranje.
 2. Bog ozdravi naše odnose, ozdravi in obnovi naše skupnosti.
 1. Revežev ne ljubiš zato, ker so dobri, krepostni, ker so boljši kot bogataši, temveč zato, ker so ranjeni in ker si Ti dober.
 2. Želiš, da zapustimo Egipt.
 1. Želiš, da zapustimo egiptovsko miselnost.
 2. Ti deluješ v zgodovini, verujemo, da si na delu tudi tukaj in sedaj.

⁵ Prim. Prisposdoba o soli in luči v Matejevem evangeliju (Mt 5,13–16).

1. Peklenska vrata ne morejo uničiti Cerkve. Ne zaradi svetosti nas kristjanov, temveč zato, ker v njej deluješ Ti.
2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

VIII.

1. Gospod, vabiš nas, da gradimo civilizacijo ljubezni.
2. Nekateri se bojijo, da bi vera »okužila« znanost, gospodarstvo, politiko in kulturo.
 1. V resnici pa znanost, tehnologija in vsa druga področja našega življenja potrebujejo poznavanje in izkustvo resnične ljubezni.
 2. Občutek imamo, da nadzorujemo in vodimo dogajanje na svetu, da smo vsemogočni. Ne zavedamo se, da smo majhni in minljivi, da nas brez Tebe sploh ne bi bilo.
 1. »Meso«, naša človeška moč, naše človeško veličastvo je kot cvet trave. Ko jo pokosijo, trava oveni, njen cvet se usuje.
 2. *»Trava se posuši, cvetica ovne. Tvoja beseda, Gospod, pa obstane na veke.«⁶*
 1. Športniki se zato, da dosežejo rezultat, da prejmejo medalje, da zmagajo v eni izmed športnih panog, odrekajo marsičemu. Nas zanimajo medalje večnosti, venec zmage, ki ne oveni?
 2. Vedno bolj napredujemo na področju znanosti in tehnologije, zanemarili pa smo globine človeške osebe.
 1. Naši odnosi so ranjeni.
 2. Ko smo samozadostni, ko se samouresničujemo, ko o sebi ustvarjamo dobro samopodobo, ubijamo Tvojo podobo v nas.
 1. Kličeš nas k samopreseganju, k odprtosti za druge, k ozaveščanju lastne majhnosti in veličine obenem.
 2. Biti resnično skupaj pomeni iskati Resnico, iskati Cilj. Brez tebe ne moremo resnično ljubiti bližnjih.
 1. Prijatelji niso predmeti, ki jih posedujemo, in ne morejo nadomestiti žeje po Tebi.
 2. Mnogi ljudje doživljajo nesmiselnost življenja, nekateri se, da bi pozabili na svojo bolečino, omamljajo, mnogi obupujejo in razmišljajo o samomoru.
 1. Zanemarjamo vprašanja o pripadnosti, o skupnosti, o dobrem in zlu, o upanju, o svobodi.
 2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

IX.

1. V kakšnega Boga verujemo? Čemu se posvečamo, za kaj uporabljamo čas? Za kaj se žrtvujemo?

⁶Prim. Iz 40,8.

2. Srečujemo se z množico ritualov in kultov, s pripovedmi o udobju, zabavi in užitkih; priča smo neprekinjeni adoraciji dobrin na trgu.
 1. Koliko evangelijev kroži med nami; veliko je reklam z luksuznimi avtomobili, velikimi hišami in čarobnimi drogami.
 2. Kako naj ugotovimo, kateri evangelij je pravi? Katere pripovedi nas zaslužujejo? Katere pripovedi nam pomagajo, da postajamo bolj svobodni?
 1. Na koncu je to, kar velja, človek, je Božje ljudstvo, ne pa stvari! – Ekonomija je zaradi ljudi in ne ljudje zaradi ekonomije.
 2. *»Če Gospod ne zida hiše, se zaman trudijo z njo njeni graditelji.«⁷*
 1. Neprestano delo je bolezen, ki nas odtuja sebi in drugim.
 2. Verski običaji in navade ne zadostujejo, če v nas ni posluha za stiske bližnjih.
 1. Zares verujemo, ko na prvo mesto postavimo odnos z Gospodom, z ljudmi, z naravo in, seveda, tudi odnos s seboj.
 2. To zmoremo, ko najdemo čas za premišljevanje in molitev, ko sprejmemo tvoje povabilo: *»Pojdite sami zase v samotni kraj in se malo odpočijte!«⁸*
 1. Puščavo potrebujemo kot vsakdanji kruh.
 2. V puščavi ni tisoč in ene reči, ki neprestano zaposlujejo naše možgane.
 1. V puščavi ni reklam, ki poškodujejo in uničujejo naše možgane in našo pamet.
 2. Puščava ni nič, puščava ni neplodna: v puščavi najdemo mir in tišino.
 1. Predvsem pa je pomembno, da si v puščavi Ti, ki nas kličeš.
 2. Kličeš nas, ker nas ljubiš.
 1. Ti si naš Ženin, ki pravi: *»Da, pridem kmalu.«* *»Amen, pridi, Gospod Jezus!«⁹*
 2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

X.

1. Egipt. Babilon. Perzija. Grčija. Rim ... Imperiji se ponašajo z močjo: vojaško, finančno, z močjo vladanja, s sužnji ...
2. Toda ta moč se ne more zoperstavljati Tvoji moči. Ti si močnejši.
 1. Jahve, Izraela nisi rešil le iz določene dežele. Rešil si ga iz določenega načina razmišljanja.
 2. Tudi nas vodiš na goro Sinaj, kjer postajamo narod.
 1. Učiš nas gledati na svet drugače kot nanj gledajo voditelji imperijev.
 2. Veliko lažje vodiš Izrael iz Egipta, kot Egipt iz Izraela.

⁷Ps 127,1 a.

⁸Mr 6,31.

⁹Raz 22,20.

1. Brez prizadevanja za pravičnost človek izgubi stik z resničnostjo.
2. Brez težnje k pravičnosti smo živi mrličiči, brez moči za spreobrnjenje svojega srca in brez rodovitnosti v prizadevanju za pravičnost v družbi.
1. Zanikanje resničnosti vodi v kaos, zasvojenosti, krivice, nasilje in smrt.
2. Revščina sama po sebi ne zagotavlja prave poti. Tudi revež je lahko nasilen, pohlepen, nevoščljiv in sebičen.
1. Naš pesnik Simon Gregorčič pravi: *»Za vse je svet dovolj bogat in srečni vsi bi bili, ko kruh delil bi z bratom brat s prav srčnimi čutili!«*¹⁰
2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

XI.

1. Potrebujemo notranjo ozdravitev! Naše življenje kriči po osvoboditvi.
2. Tvoja Beseda nam razodeva, kdo v resnici smo.
1. Posnemanje Tebe, Kristus, je iskanje izgubljenih.
2. Razburkano morje in besneči valovi so simbol revščine, zasvojenosti, nesmiselnosti, potrošništva, nasilja in zatiranja.
1. Jezus, ti si sprejemal grešnike, izganjal demone, ozdravljaj bolezni, odpuščal grehe.
2. Nauči nas gledati v vsakem človeku Tvojo podobo!
1. Nauči nas, da bomo v naših odnosih čisti in zvesti.
2. Nauči nas, da se bomo postili za pravičnost.
1. Nauči nas, da bomo gospodarji svojih strasti.
2. Naj bomo zmerni v hrani in pijači.
1. Daj nam milosti, da se bomo zavedali pomena posta od računalniških in drugih elektronskih naprav.
2. Daj nam pogum, da bomo izklopili oglušujočo glasbo in prisluhnil glasovom v svojem okolju.
1. Razodeni nam svoje usmiljenje, da si bomo upali pogledati v obraz.
2. Gospod, nauči nas premagovati strahove, zaskrbljenost, negotovost in osamljenost.
1. Molitev brez prizadevanja za pravičnost je prazna; brez molitve postanemo shizofreni aktivisti.
2. Uči nas dihati z obema kriloma pljuč; s celimi pljuči. Nauči nas veslati z obema vesloma, da se naš čoln ne bo vrteč zgolj okoli sebe. Nauči nas uporabljati levo in desno polovico možganov.
1. Le Ti, Sveti Duh, nas lahko ozdraviš, da bomo celovite osebe, drevo, zasajeno ob potokih voda, z globokimi koreninami in košato krošnjo.¹¹ Ti si skrivnostna Korenina, ki nas vsak trenutek hraniš.

¹⁰ Simon Gregorčič, Siromak.

2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

XII.

1. Ko gremo v hribe, v gozd ali na travnike, smo doma.
2. V stiku z naravo smo, ko delamo na njivi ali vrtu, ko hodimo po pokrajini, ko poslušamo ptičje petje, se dotaknemo vode, se grejemo ob ognju, vdihavamo zrak, okušamo sadove zemlje.

1. Gospod, v naravi je odtis tvoje roke.
2. Tudi po naravi se nam razodevaš: razodevaš nam svojo ustvarjalnost, igrivost, domišljijo in lepoto.

1. Bog, Ti si neskončno lep!
2. Nasilje nad naravo nas vodi v samouničenje.
1. Naročaš nam, naj gospodujemo svetu, naj ga obdelujemo, varujemo, zanj skrbimo.¹²
2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

XIII.

1. Odločitve, ki so narejene v veri, nas vodijo v harmonijo, red in občestvo.
2. Brez vere tonemo v nesoglasja, razdeljenosti, vojne in revščino.
1. Odločitev za vzajemnost, solidarnost in bratstvo ne more temeljiti na preračunavanju dobička in na načrtovanju BDP-ja.
2. Odločitev za bratstvo je posledica spreobrnjenja, je odločitev srca.
1. Premalo je z ustnicami izpovedovati, da si Ti Gospod, če si ne prizadevamo za graditev Božjega kraljestva.
2. Gospod, naj tvoje misli postanejo naše misli, naj tvoje srce postane naše srce.
1. Nevidno Božje Srce, postani vidno svetu po našem življenju.
2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

XIV.

1. Iskrena molitev, pozorno poslušanje Božje besede in bogoslužje nas usposablja za sprejemanje odgovornosti v družbi.
2. Sveti Duh je moč, ki spreminja naša srca.
1. Zlo in greh kvarita naše odnose.
2. Pravo bogoslužje nas zdravi, spreminja kaos v red in vodi iz sovraštva v spravo.
1. Bogoslužje je praznovanje pravičnih odnosov.
2. Zakramenti so vidna znamenja Tvoje nevidne milosti. V zakramentih deluješ Ti.

¹¹ Prim. Jer 17,8: »Je kakor drevo, zasajeno ob vodi, ki steza svoje korenine k potoku, ne boji se, ko pride vročina, njegovo listje ostane zeleno; v sušnem letu ne trpi pomanjkanja in ne neha roditi sadu.«

¹² Prim. 1 Mz 1,28.

1. Zahvaljujemo se Ti, da deluješ v zakramentih. Zahvaljujemo se ti, da deluješ v svetu.
2. Ti vodiš zgodovino človeštva.
1. Evharistija je vrh in središče krščanskega življenja. Je vstopanje v tvojo velikonočno skrivnost.
2. Evharistija je vstopanje v Tvoje trpljenje, v Tvojo smrt in v Tvoje vstajenje. Je vstopanje v Tvoje življenje.
1. Spremenjenje pri maši ni le v tem, da kruh in vino postaneta Tvoje telo in kri.
2. Spremenjenje pri maši je tudi v tem, da se mi postopno preobražamo v to, kar prejemamo.
1. Evharistični čudež je v tem, da tudi mi postajamo zakrament ljubezni.
2. Evharistija je vrh, s katerega, z očmi srca, zremo celoto.
1. Toda ti si neusmiljen, Gospod! Vabiš nas, da s te čudovite in visoke gore sestopimo v dolino krivic.
2. Sestop z gore je pogosto zahtevnejši od vzpona.
1. Gospod, v tvoje roke izročamo svoja življenja, naše družine, naš narod in našo domovino!
2. Ti si Prisotnost, ki vodi naše življenje.
1. Cerkev je zakrament ljubezni za nas, danes.
2. Nevidno Božje Srce, vodi svet!

Vicepostulator mag. Bogdan Vidmar

Beseda vicepostulatorja: Terčeljeva pot ob 1700-letnici milanskega edikta

Filip Terčelj je bil najprej žrtev fašizma. Ne glede na to, kakšna je bila njegova vloga – ali se je na situacijo, v kateri se je znašel, odzival v skladu s krščanskim naukom ali ne, mirno lahko rečemo, da ne bi postal žrtev, če ne bi bilo italijanskega iredentizma. Nato je postal še žrtev komunizma, ki je hotel družbo zgraditi na ateističnih temeljih. So za njegovo smrt odgovorni zgolj podivjani domačini? Tudi če odločitev za Terčeljevo in Krašnovo likvidacijo ni padla v Centralnem komiteju Komunistične partije Slovenije in motiv za likvidacijo ni bil sovraštvo do vere, je dejstvo, da je revolucija imela zelo jasno vizijo, ki je imela za cilj tudi odpravo religije. Zdi se, da v Sloveniji še danes kristjani nimamo poguma tudi javno izpovedovati vere. Zgolj dva drobca izpred enega tedna; 1700 let po *milanskem ediktu*: verna učiteljica je v razredu vprašala učence: »Kdo med vami je skaut?« Niti eden od učencev si ni upal tega priznati, četudi so njeni učenci skavti. Zakaj obstaja ta samocenzura v glavah osnovnošolcev? Neka gospa, ki so ji v službi

rekli, naj z vratu sname križ, pa je bila bolj pogumna in je sodelavki odvrnila: »*Bom snela križ, ko boš ti snela škorpijona.*« Še veliko bi lahko na to temo razmišljali! In prav je, da razmišljamo!

Že v prvem stoletju so apostol Pavel in drugi oznanjevalci evangelija krščanstvo razširili po večini provinc Rimskega imperija. Nastajale so krščanske skupnosti, ki so se zbirale po domovih, krščanstvo so sprejemali preprosti ljudje, pa tudi izobraženi, vojaki, državni uslužbenci in bogati ljudje. V začetku 4. st. je bilo v rimskem imperiju že vsaj okoli 7 milijonov kristjanov, kljub temu da je bilo krščanstvo preganjano. Takrat je v rimskem imperiju, ki je bil po teritoriju veliko večji od današnje EU, živel okoli 50 milijonov ljudi. Kristjani so bili preganjani, ker so zavračali čaščenje rimskih bogov, kajti krščanstvo je monoteizem – vera v enega Boga. Poleg tega je bilo krščanstvo nevarno, ker je univerzalna religija, za razliko od judovstva, ki je temelji na zavezi Boga z izraelskim narodom. Nenavadno je bilo, da so kristjani molili za rimske cesarje, ki so jih preganjali. Prvo večje preganjanje je bilo v času cesarja Nerona (64–68). V času tega preganjanja je bil križan tudi apostol Peter. Kristjane so preganjal tudi cesarji Vespazijan, Tit, Domizian, Trajan, Decij, Valerijan, Dioklecijan, Galerij, Masimin ... Tako so mučeniške smrti umrli sv. Ciprijan, sv. Lovrenc, sv. Mavricij, sv. Neža ...

Seveda je bilo preganjanje kristjanov zakonsko utemeljeno:

Decijev edikt (249) ukazuje, da vsi častijo rimska božanstva. Uporniki so bili kaznovani z zaporom, zaplembo premoženja, prisilnim delom, mučenjem, v določenih primerih pa tudi s smrtjo. Mnogi kristjani so se v času preganjanj odpovedali veri, mnogi so zbežali. Spomladi l. 251 se je moral Decij podati na vojaški pohod, na katerem je padel. Kristjani, ki so se v času preganjanj odpovedali veri (t. i. *lapsi – izdajalci*), so prosili za ponoven sprejem v Cerkev. To je v Cerkvi privedlo do razkola; nekateri so bili za to, da se jih brez težav ponovno sprejme, drugi (donatisti) pa so bili proti temu. Obveljalo je stališče, da se ponovno sprejmejo potem, ko opravijo pokoro (Ciprijan, Kornelij).

Galienov edikt (Galien: 253–268) je uvedel toleranco do kristjanov in ukinil njihovo preganjanje. V tem času so kristjani gradili velike cerkve, krščanstvo se je razširilo tudi med vojaki in na cesarskem dvoru.

Sledijo **štirje Dioklecijanovi edikti**. Cesar Dioklecijan je ponovno uvedel obvezen kult rimskih božanstev in sebe razglasi za potomca vrhovnega rimskega boga Jupitra.

Tolerančni edikt (razglašen v Nikomediji – današnji Izmir), 30. aprila 311. Izdal ga je rimski cesar Galerij in z njim razglasil versko

toleranco do vseh oblik verovanja.

Milanski edikt (313)

Konstantin se je kot otrok Konstancija Klora in Helene rodil l. 274 v Nišu. Njegova mati Helena je bila nizkega stanu; oče je bil gostilničar, ona pa natakarica. Kljub temu se je Konstancij Klor z njo poročil. Toda ko ga je Dioklecijan imenoval za cesarja, je Heleno odslovil in se poročil s Teodoro, hčerko imperatorja Maksimijana. Konstantin je odraščal na Dioklecijanovem dvoru. Bil je imenovan za prokonzula v Britaniji, kjer se je izkazal kot vojskovodja. L. 312 je prečkal Alpe in se spopadel z Maksencijem; najprej ga je premagal pri Veroni, nato pa še v bitki pri Milvijskem mostu v Rimu. Dne 27. oktobra 312 naj bi imel pred bitko pri Milvijskem mostu videnje svetlega križa na modrem nebu in napisal »*In hoc signo vincis*« – »*V tem znamenju boš zmagal*«. Je šlo za videnje ali za njegovo vizijo in politično odločitev? Kakorkoli že, z zmago je postal edini »avgust« na zahodu. Po zmagi ni šel na Kapitol, da bi se zahvalil bogu Jupitru, pozneje je zavračal predsedovanje poganskim ritualom. Tako je pretrgal s poganstvom. L. 313 je skupaj z Licinijem razglasil *milanski edikt*. Toda poganstvo je bilo v Rimu močno, to bi bilo za njegovo vladanje lahko velika težava, zato je l. 330 razglasil Konstantinopel (antični Bizanc) za novi Rim. To mesto – danes se imenuje Istanbul – leži na izjemni strateški točki. Posledica te njegove odločitve je tudi bogata bizantinska kultura. Konstantin je imel do svoje matere Helene posebno spoštovanje. Ko je prišel na oblast, ji je podelil naziv »avgusta«; postala je druga najvplivnejša oseba rimskega imperija. Skoraj gotovo je, da je vplivala na Konstantina tudi glede njegovega stališča na področju vere.

Ne glede na različne interpretacije glede nastanka, je dejstvo, da je *milanski edikt* imel na zgodovino velik vpliv. Za razliko od prejšnjih ediktov, ki so bili tolerantni do krščanstva, omenjeni edikt prav tako daje svobodo vsem kultom, a na prvem mestu imenuje krščanstvo. Prav gotovo je bil ta odlok tudi politična odločitev cesarja Konstantina, saj je razumel, da ne more vladati, če preganja kristjane.

Čeprav je *milanski edikt* dal svobodo krščanstvu, je istočasno zagotavljal svobodo vsem veram. Omogočal je enakost pred zakonom. Zato je pomemben mejnik za razumevanje verske svobode in razumevanje odnosov med religijo in državo. Vemo pa, da je šla zgodovina svojo pot, da je krščanstvo postalo državna vera. Pri tem dogajanju sta imela veliko vlogo milanski škof sv. Ambrož in cesar Teodozij, ki se je v Vipavski dolini v začetku septembra 394, v bitki pri reki »*Frigidum*«, boril proti poganski vojski generala Arbogasta in

uzurpatorja Evgenija – tega so poganski krogi kot lutko postavili za vladarja, čeprav je bil navaden uradnik. Teodozij je upornike premagal s pomočjo Gotov in bil po tej zmagi, od avgusta 394 do januarja 395, zadnji vladar celotnega rimskega imperija, ki je začel po njegovi smrti razpadati. Iz pripovedi vemo, da je vipavska burja prispevala k Evgenijevem porazu. Vprašanje, ki si ga postavljam, ko razmišljam o tej bitki, je: Je tudi Teodozij umrl zaradi burje – zaradi bolezni, ki si jo je nakopal v Vipavski dolini? Umrl je namreč že januarja naslednje leto. Kakorkoli že, Teodozij je prepovedal poganske kulte in krščanstvo postavil za državno vero. Narobe je, če danes to odločitev presojujemo brez upoštevanja takratne situacije, res pa je pomenila uveljavitev krščanstva kot državne vere, kar je odprlo tudi možnosti za zlorabo vere v politične namene, čeprav sv. Ambrož seveda tega ni imel v mislih. Cesar Teodozij je moral zaradi pokola prebivalstva v Solunu delati javno pokoro. Sv. Ambrož mu je dal vedeti, da je, čeprav je cesar, le človek, ki bo za svoja dejanja odgovarjal Bogu. Teodozij je, kot kralj David, priznal svoj greh in zanj delal pokoro. Srednjeveško razumevanje oblasti le ni bilo tako preprosto, kot bi nekateri danes radi prikazali. Krščanski vladar je moral, če je hotel biti zares krščanski, slediti kreposti pravičnosti in si prizadevati za svobodo državljanov ter skupno dobro. Šlo je za srečanje imperialne in krščanske logike. Brez tega srečanja ne bi bilo današnje Evrope. Zato lahko rečemo, da so zametki verske svobode, čeprav se to morda zdi protislovno, tudi v razmišljanjih sv. Ambroža.

Je vera vzrok nasilja?

Obstajajo teze, da je potrebno religije ukiniti, zato da bo na svetu mir. Kajti religije so vzrok sovraštva. Ta teza je dobila krila po terorističnem napadu 11. septembra 2001. Ni nova, postavili so jo že nekateri razsvetljenci, ki so trdili, da je pogoj za mir ateizacija družbe. Ateizem naj bi omogočil humanizacijo družbe.

Med religijami so razlike tudi glede odnosa do vojne in nasilja. V Islamu obstaja »*jihad*«, zahteva po »sveti vojni«, katere cilj je uničenje nevernih. Seveda so interpretacije glede pogojev za tako vojno med muslimanskimi teologi različne. Krščansko pojmovanje »*pravične vojne*« je drugačno. Cilj pravične vojne, kot jo razumejo krščanski misleci, je legitimna obramba. Kristjani, ki so s pomočjo vojne osvajali teritorije in si jih podvrgli, so ravnali v nasprotju s krščanskim naukom. Zanimivo je tudi nasilje v ameriških religijah pred prihodom Krištofa Kolumba. Azteki so bogovom na leto žrtvovali nad 20.000 oseb. S tega vidika je krščanstvo prineslo veliko novost (revolucijo!): spoštovanje vsakega človeka. Vsak človek je ustvarjen po Božji podobi: ne le vsak kristjan, temveč vsak človek!

Kaj pomeni biti ustvarjen po Božji podobi?

Bog je razumno, svobodno, duhovno bitje. Bog je Ljubezen. Biti ustvarjeni po Božji podobi pomeni, da smo tudi mi svobodna bitja, da imamo razum, da smo duhovna bitja, da imamo sposobnosti ljubiti Boga in bližnje.

To je krščanska revolucija. Grki so poznali dostojanstvo državljana, a tega dostojanstva niso priznavali niti otrokom in ženam, ki so živeli na teritoriju države, še manj pa tujcem. Aristotel, čeprav tako velik filozof, je bil zagovornik suženjstva. Da ne govorimo o grškem politeizmu, kjer se bogovi poigravajo z ljudmi. Stoiki so sicer zagovarjali enakost vseh ljudi, a niso priznavali človekove svobode, ker so trdili, da je človeško življenje odvisno od usode. Krščanstvo je revolucionarno, ker je prineslo ljudem svobodo.

Iz zgodovine se lahko naučimo, da so ideologije, ki so hotele odpraviti krščanstvo, za seboj pustile največ zla. Komunizem je imel za cilj ateizacijo družbe in je religijo pojmoval kot vzrok za odtujitev. Tudi Hitler je imel za cilj uničenje krščanstva. Krščanstvu je bil nasproten filozof Nietzsche, ki je zagovarjal evolucionizem in govoril o »nadčloveku« (»*Übermensch*«). Pogoj za uveljavitev »nadčloveka« je odstranitev slabotnih. Krščanstvu je očital ravno to, da se zavzema tudi za reveže in uboge. Trdil je, da resnična filantropija (krščanstvo je po Nietzschejevem mnenju »*kvazifilantropija*«) zahteva žrtvovanje slabotnih za rast skupnosti. Krščanstvo pa se temu upira in ne dovoli, da bi kogarkoli žrtvovali. Nietzsche je najlepši dokaz, da krščanstva ne moremo enačiti z nasiljem. Res pa je, da je v praksi prihajalo tudi do krščanskega nasilja. Toda to nasilje ni v skladu s krščanstvom, ki uči ljubezen do bližnjega, celo ljubezen do sovražnikov. Ljubezen do vseh ljudi (ne glede na rod, narodnost, vero ...) ni obstajala v nobeni predkrščanski civilizaciji! V srednjeveških bolnišnicah, ki jih je vodila Cerkev, so sprejemali vse bolnike (in ne samo nekatere).

Žal danes marsikje na svetu ni mogoče javno izpovedovati svoje vere brez tveganja življenja. Običajno zakonodaja sicer omogoča versko svobodo, toda zaradi prikritih in prefinjenih pritiskov verske svobode dejansko ni. Prava verska svoboda omogoča tudi spremembo vere. Živimo v t. i. pluralni družbi, v kateri sobivamo ljudje različnih ver, narodov in političnih prepričanj. Bistveno vprašanje današnje družbe je, kako doseči soglasje glede temeljnih, minimalnih moralnih norm. Zdi se, da smo soglasni le glede tega, da ima vsak človek svobodo, dokler ne škoduje drugim. Sliši se logično, toda zadeva ni tako preprosta. Ali s pravico do splava res ne škodimo drugim? Smo slepi za pravico do življenja, ki jo imajo najmanjši, najšibkejši, tisti, ki na svoje pravice ne morejo niti opozoriti? Ali s pravico do splava ne

demonstriramo ideje, da so človekove pravice odvisne od moči; da smemo majhne žrtvovati v korist odraslih? V tem primeru moč ni podvržena pravičnosti, temveč pravičnost moči. Smo kaj drugačni od nacistov, ki so za blagor arijske rase v koncentracijskih taboriščih sežigali Jude, Cigane, Slovane ... in svoje politične nasprotnike? Je to demokracija, utemeljena na pluralizmu in pravičnosti? Je to res skrb za skupno dobro ali le za posamezne skupine družbe in pozaba celote, vseh? Je to enakost, ki jo je zagovarjala francoska revolucija? Znanost res lahko dela, kar hoče? Smemo uresničiti vse možnosti, ki jih nudi tehnologija?

Mirno lahko rečemo, da je Evropa sekularizirana; da izključuje Boga iz javnega življenja. Vera je razumljena kot privatna zadeva vsakega posameznika. Živimo v civilizaciji, ki gradi človeško skupnost brez Boga. Temelj te družbe naj bi bila svoboda vsakega posameznika, človekove pravice v nevtralni državi in prepoved diskriminacije.

Problem je, če vse postane diskriminacija, če je diskriminacija tudi izražanje prepričanja, da istospolne partnerske skupnosti niso enake skupnosti moškega in ženske – kar nam že razum jasno pove: razlika je v tem, da v istospolnih partnerskih skupnostih »ni razlike«! Če je izražanje tega prepričanja diskriminacija, to pomeni, da ne smemo več uporabljati razuma. Nujno je in ne more biti drugače: ideologija svobode vodi v dogmatizem, ki nas skuša zaslužniti! Kako zvito: govorijo ti, da si svoboden, in ti verjameš. Zakaj smo proti terorizmu, če pa se strinjamo s tem, da izdelujemo atomske bombe in delamo poskuse na človeških zarodkih? Zakaj teroristi ne bi imeli pravice izvajati atentatov?

Resničen spopad, ki se danes dogaja, ni spopad med različnimi kulturami, temveč med kulturami, ki temeljijo na religiji in med kulturo, ki dosledno zavrača Boga in gradi le na človeškem napuhu in domišljavosti.

Danes živimo na veliki prelomnici, na prehodu, podobnem prehodu iz antike v srednji vek ali prehodu iz srednjega veka v novi vek. Ko je zaradi različnih razlogov propadal antični svet, se je začel srednji vek, ki je temeljil na krščanstvu. Razsvetljenci so Evropo popeljali v novi vek: nastala je laična država, formulirana je bila verska svoboda.

Dejansko so razsvetljenci naredili to, kar je tipično krščansko. Tudi Cerkev danes priznava versko svobodo vsakega posameznika in koncept pluralne laične države; četudi obstajajo tudi mnoge države brez političnih strank in demokracije. V teh državah bi nasilna uvedba demokracije povzročila veliko gorja, ker zanjo niso izpolnjeni temeljni predpogoji.

Kako je novi vek utemeljil moralne norme? Preprosto povedano tako, da so tisto, kar so bile do takrat »Božje zapovedi« poimenovali »naravno pravo«. Sporočilo je jasno: laična država ne temelji na religiji, temveč na naravi.

Zakaj smo danes na novem prehodu? Ker poteka boj proti naravnemu pravu, ker poteka boj za spreminjanje človekovih pravic oziroma za dodajanje novih človekovih pravic, ki jih doslej ni priznavala nobena civilizacija: pravica do spreminjanja spola, izenačevanje istospolnih partnerskih zvez z heteroseksualnimi, pravica do evtanazije ... Imeti pravice je za državo obveznost: zagotoviti mora, da so te pravice za posameznika dosegljive; npr. zagotoviti mora možnosti in sredstva za spremembo spola, če si jaz, moški, zaželim, da bi postal ženska. Po novem naj bi bile človekove pravice to, kar si človek želi in kar naj bi bilo po človeških kriterijih koristno za družbo. Laično državo, ki temelji na pluralizmu, smo zamenjali z nevtralno državo, ki nevtralnost, laicizem in svobodo razume kot dogmatizem. Laicizem izloči vse druge, na veri temelječe kulture. Pridige o svobodi in bratstvu pa smo v preteklosti že poslušali in vemo, kakšen je bil njihov zaključek. Povsem jasno je, da se nam obeta nov spopad za človekove pravice in svobodo.

S tega vidika se zelo motijo tisti, ki omalovažujejo *edikt*. Letošnje praznovanje 1700-letnice je priložnost, da ozavestimo tudi vprašanja o verski svobodi in laični državi ter se vprašamo, kako in na kakšen način se vključujemo v politiko, ki je skrb za skupno dobro vseh in ne le nekaterih državljanov.

Za temeljne človekove pravice si je prizadeval tudi Filip Terčelj. Tako kot je kamenček v zgodovini prizadevanja za versko svobodo *milanski edikt*, je tudi pričevanje in smrt Filipa Terčelja.

Vicepostulator mag. Bogdan Vidmar

Beseda Terčelja: Gorjani

Nad dolino se razteza gorska planota: kameniti holmi, med njimi ozke, zorane njive, za njimi gozd. V hišah, kritih s slamo, prebivajo Gorjani. Večinoma so ta revni ljudje, utrjeni v trpljenju, navajeni na žrtve, skromni in svetu odtujeni. Živijo enolično življenje: otroci pasejo, mladina hodi v tujino za kruhom, možje gozdarijo in pehajo po strmih žlebu krlje, ki se valijo z rohnečim hruščem po kamenitem žlebu v dolino. Tu debela prežagajo, razcepijo in vozijo po vaseh na prodaj. Tudi ženske drvarijo. Oprtajo si vsako jutro breme v kaminu posušenih polen in ga tovorijo v dolino. Prodajo drva za par desetih in za ta borni denar nakupijo soli in moke za družino. Tako je bilo vsaj pred leti.

V decembru so drvarili. Na vrh so pripeljali skladovnice hlodov. Pehali so jih v dolino, ker je bila vožnja naokoli predolga. S cepinom sprožijo hlod, ki drvi po gladkih skalah in vali za seboj kamenje. Po drčastem rebbru je peljala le ozka steza, edina vez med Goro in dolino. Presekala je žleb na sredi pota in se v strmih zavojih vzpenjala na vrh.

Zgodilo se je pogostoma, da je hlod preskočil žleb, podrl na tla potnika, ki se ni mogel tako hitro umakniti. Sicer so gozdarji opozarjali na nevarnost z značilnim zategnjenim klicem, a divja burja je to svarilo prevpila in udušila bobnenje valečih se hlodov. Zato so Gorjam sezidali tik pod vrhom majhno kapelo, posvečeno božji Materi, ki naj bi jih varovala nesreč.

V zadnjih adventnih dneh je sneg pobelil Goro in mrzla burja je piskala ledeno pesem. Veter je suval snežinke čez vrh in jih vrtniči1 po zraku. Gorske obronke je zakrivala gosta *«zastava»*; dolinci so se zavijali v kožuhe in se gnetli ob ognjiščih. *«Gorjani kuhajo oblice»*, so dejali.

Pod vrhom nad prvim skočnikom je Zagorec valil hlode. Burja mu je rezala v obraz in odnašala svarilne klice: *«Ho hoj, ho!»* Vkljub mrazu se je Zagorec potil. *«Da bo za praznike!»* je govoril sam s seboj. *«Jutri jih razžagamo, pojutrišnjim prodamo. Za moko, sol in tobak. Hohoj, ho!»*

Po zameteni poti je burja pripodila dve osebi: štiridesetletno žensko z oprtnim košem in šestletnega fantiča z butaro polen na hrbtu. Bila je Zagorčeva žena in njegov mlajši - drugi so kopali na Nemškem. Doma je ostala le najstarejša hči, da bi kuhala očetu in krmila živino.

Zagorka je bila zavita v volneno ruto, fantič pa je tiščal roke v ohlapen suknjič in drsal s škornji, ki so imeli na peti pribito podkenco in na prednikih železno kapico. Pri znamenju sta se ustavila.

«Hohoj!» je oponašal mali.

Zagorec se je ozrl, prenehal z delom in se vzpel po ledenih skalah do znamenja.

«Odnoslo vaju bo!» je kričal v veter.

«Ne bo, ne!» je oporekal fantič.

«Mimogrede sem ti prinesla malo gorkega», je dejala žena in odvijala v ruti zaviti lonec s črnim kruhom, nadrobljenim v mleko.

Sedel je na kamen, se prekrižal in zajemal z leseno žlico.

«Mrzlo je in ledeno. Previdno stopajta, da se komu ne spodrsne! Pa na hlode pazita, ker veter glas odnaša. Pri preseki poglejta, preden stopita na žleb!»

«Nič se ne boj!» je tolažila mati. *«Nocoj bova prenočila v vasi pri Pepi. Jutri bi rada opravila spoved. Advent gre h koncu»*.

«Kdaj se mislita vrniti?» je vprašal.

«Jutri dopoldne. Doma bo že poskrbela Ivanka. Za praznike je treba nakupiti moke».

«Pa tobaka tudi!» je dejal.

«Tega bom prinesel jaz!» je hitel mali. «Tudi bonbonov bom kupil!»

«Škoda denarja!» je svaril oče. «Težko se služi in po malem ga je!»

Zagorec je pojedel in se obrisal z rokavom. Pomagal je obema dvigniti breme, še enkrat opozoril na nevarno pot, priporočil, naj se hitro vrneta in naj ne zabita na tobak, ter odšel k skladovnici.

Veter je bučal in stokal. Poganjal je ženo in porival malega, da se je moral oprijemati za grmovje. Zagorcu je bilo gorko pri srcu. Videl je sina, ki mu je že v mladih letih služil kruh.

Ponosen je bil nanj, dasi mu je bilo hudo ob misli, da je obsojena vsa družina, celo najmlajši, na trpljenje, ki se vleče kot žareča veriga od rodu do rodu in vklepa celo nežne otroške roke. Tudi žene se je domislil. Pridna je bila. Prenesla je že nešteto težkih bremen, pa ni nikoli potožila. Molče se je oprtala in z rožnim vencem v roki drsela v dolino ter se upehana z molitvijo vračala na Goro. Vsi so mu stopili tisto jutro pred oči: tudi oni, ki so kopali v globokih rudnikih na Nemškem.

«Kaj hočemo!» je zaključil v mislih. «Trpini smo!»

Zabil je cepin, pognal hlod in zaklical v burjo: «Hohoj! Hoj!»

Prodala sta maslo, repo krljinko in drva. Zjutraj sta bila pri zornici. Razsvetljena cerkev se jima je zdela lepa in proseča advetna pesem jima je segla globoko v dušo. Mati je opravila spoved, prejela Gospoda Boga, še dolgo molila v cerkvi in peljala malega v trgovino. Nakupila je moke, soli, tobaka in tudi bonbonov za malega. Naložila je moko in sol v oprtnik, dečku pa je dala tobak in sladkarijo.

Zadovoljna sta se vračala na Goro. Burja je javkala in ju potiskala nazaj. Radi močnih sunkov nista mogla govoriti. Zato je pa dečko tembolj živo mislil in si v domišljiji slikal, kako bo očetu odnesel tobak, Ivanki bonbonov, ovci liski pa soli. Na sredi pota sta počivala pod visoko brežino. Komaj sta se malo oddahnila, že sta, hitela naprej. Prepočasi se je zdelo malemu, da hodi. Usekal jo je kar naprej, da bi očetu izročil tobak, ker je vedel, da komaj čaka. Na žlebu je previdno obstal, da je zdrčal mimo velik grčav hlod. Gledal je nazaj po materi, pa je ni opazil. Zagorka je hodila počasi.

Pod vrhom je poslal že nestrpen, tako dolgo se je vlekla steza. Presekala je ovinke in jo zavil pa bližnjici, da bi prej dosegel očeta. Veter mu je nagajal in škornji so mu polzeli po gladkih kamnih. Grabil je z rokami za grme in obvisel nad skočnikom. Tipal je z nogo po stopinji, pa je ni našel. Iz žepa je povlekel zavitek tobaka in klical med skale: «Očaa!»

Videl je očeta pod vrhom, toda do njega ni mogel. Stiskal je ustnice v jok. Veter je odnašal klice, da jih Zagorec ni čul. Prav tedaj je naprožil hlod in zamahnil s cepinom. Deček je zaslutil nevarnost in se z vsemi močmi pognal iz žleba. Nad skočnikom pa mu je spodrsnilo, da je omahnil in treščil med skale. Zagorec je pogledal po žlebu. Hotel je zaklicati, toda glas mu je zastal v grlu. Blazno se je pognal po žlebu in vlekel za seboj cepin. Burja je sunila za njim in hlod se je sprožil. Z groznim bobnenjem je udaril med skale, da se Zagorec ni mogel umakniti. Z bliskovito naglico ga je zadel hlod na hrbet in ga podrl na tla; nato pa se je valil brezčutno dalje in risal po kamnih krvave sledove. - - -

Po stezi je sople mati. Po stari navadi je molila rožni venec. *«Ki je za nas težek križ nesel!»* Veter je golčal in ubijal besede. Dobro je slišala, ko je bobnel hlod po žlebu. Živo je mislila na moža in fanta, ki jo čakata pod vrhom. Videla je že v mislih, kako Zagorec kadi pipo in se zadovoljno smeje malemu, ki liže bombone. Tudi svetega večera se je spomnila: vsi bodo sedeli za mizo, ona bo kurila v zeleni peči, Ivanka bo kuhala, mali bo delal jaselce v kotu in oče bo kadil zadovoljno in svečano, kot se spodobi za sveti večer.

V teh mislih se ji je skrajšala pot, da je pozabila celo na rožni venec. Sama sebe je pokarala, češ da je raztresena celo ta dan, ko nese Boga s seboj. Še bolj živo in zbrano je molila: *«Ki je za nas na svetem križu umrl!»*

Bližala se je vrhu. Preostal ji je še eden izmed štirinajstih ovinkov. Pogledala je na žleb, pa ni mogla opaziti ne moža ne fanta.

«Sta že v zavetju», je domnevala. Končala je molitev in dodala še za verne duše v vicah. Pred njo je stal vrh. Siva megla je škropila v razgrajajoči burji in poganjala zmrzlinke po zraku. Obstala je in gledala. Nastavila je roko ob usta in zaklicala: *«Hohoj!»*

Nič odgovora. Odložila je oprtnik in se previdno plazila do skale, odkoder so spuščali hlode. Nad skočnikom je ležal cepin. Zameglilo se ji je pred očmi, da ni videla ničesar več.

Zavedla se je šele doma. Ob peči je ležalo dvoje krvavih trupel, na mizi je videla odtrgano rokico, ki je tiščala med krvavimi prsti zavitek tobaka. Tema ji je legla na oči, da zopet ni videla ničesar več ...

Par dni po božiču so prinesli Gorjani na kolih dve krsti: eno črno, drugo majhno, belo. Pred vasjo so odvezali kole. Možje, ki niso poznali solz, so jokali.

Matere Zagorke pa ni bilo pri pogrebu.

Filip Terčelj, Ogorki, 1935

